

Снежана Миливојевић
Филозофски факултет
Косовска Митровица

УДК 316.356.2:316.624
Претходно саопштење
Примљено: 13. 9. 2009. г.

КРИЗА САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА И ПОРОДИЦЕ И НАСИЉЕ

Резиме

Насиље у породици само је сегмент насиља као културно-моделског обрасца понашања који постаје доминантна карактеристика духа времена у коме живимо. Ова појава захтева одређење и посматрање у ширем социо-културном контексту. Насиље које функционише као културни образац одржава непромењено стање и кочи позитивне друштвене промене. Неповољне вишегодишње околности и вишедимензионална друштвена криза погодују ширењу насиља уопште али се као чиниоци овог социјалног проблема јављају и обележја микро-социјалних средина, примарних људских заједница и социјална и лична својства оних који се насилно понашају. Моћ масовних медија у савременом друштву досегла је толике размере да, према неким мишљењима, они могу бити подстичући фактор насиља у друштву. Бруталне речи и садистички језик могу само доприносити деструктивности живота и наметању оних вредности које друштво сигурно воде у стање перманентних сукоба и антимодерни развој. Насиље поприма драматичне размере и захтева не само озбиљна и садржајна истраживања већ и јачање интереса и осетљивости јавног и стручног мњења за превенцију, рано откривање случајева и заштиту од насиља као и преиспитивање институционалних, законских, стручних, методолошких и других могућности и стварање нове мреже ванинституционалних и институционалних видова заштите сваког појединца од насиља у породици, институцијама и локалној заједници

Кључне речи: породица, насиље, друштво, култура.

Насиље као културни образац

Савремена породица као историјска категорија, обликовала се у једном дужем временском периоду и у социјалним и у културним процесима. Породица је друштвени оквир у коме се стварају стандарди понашања, вредновања и мишљења које антрополози називају културним обрасцима. Једна од главних веза између културе и њених чланова су теме везане за пол и како многи аутори сматрају основни су извор понашања. Култура на многе начине конструише стереотипе, уверења и предубеђења. Један од начина је кроз митове и популарну културу. Западна митологија о полним улогама и односима између полова конструисана је тако да изазива саосећање за мушкарца (угроженог, рањеног) и дивљење за жену која се жртвује и негује. Митски се намеће стереотип о жени која се жртвује, која себе треба да вреднује кроз давање, бригу и жртву. Представу рањеног сина, љубавника, брата, ауторке Walker и Goldner су нашле у месопотамским, египатским и античким митовима (Walker, Goldner, 1995:15). Мит о Атису, Озирису или Адонису, по њима, слични су и у структури и у значењу. У свим овим митовима млади

мушки бог је рањен и умире а богиња мајка-земља га оплакује, трага за његовим телом, покопава га и негујући његово рањено или мртво тело припрема га за ритуално ускрснуће. У хришћанској верзији, Марија, Мајка Божја се после рођења Христа јавља тек када Христ, рањен и осуђен крене на Голготу. Представа Пијете, Богородице Марије у чијим рукама је распети Христ представља једну од најснажнијих слика западне уметности: Мајка Божја у немом болу оплакује сина кога држи у рукама. Одсутна све време његовог успона, јавља се тек да прихвати пасивно судбину и синовљево мртво тело. У популарној култури овај модел је експлоатисан до максимума и доведен до потпуне баналности. У софистицираним верзијама, филмови представљају пар у којем је мушки лик обично успешан (генерал, уметник, пословни човек), али је неуравнотежен, нестабилан, конфликтан. Њега тако контраверзног може да обузда само танана, деликатна жена, која има моћ да га припитоми јер, наравно, у њему препознаје осетљиву душу. Представа рањивог мушкарца и саосећајне жене уткана је у психологију полних односа. Овај мит омогућава и намеће жени модел за оправдање насилних односа. Парадоксално, култура подржава модел мушкарца, који је, као жртва лоших околности (нпр. трпео је насиље од оца) на неки начин психички повређен. То му даје право да буде неконтролисан, неспособан да контролише свој бес. Он није одговоран за своје поступке јер је нека врста психичког инвалида коме је потребна помоћ и то, иронично, управо од сопствене жртве. Култура такође подржава модел женског идентитета везаног за успешност у улози исцелитељке, чуварке односа и једине одговорне за одржавање односа. Жене не остају у насилним односима не зато што су перверзне мазохисткиње, већ зато што их култура, поред свих осталих грубих економских ограничења, и на суптилан начин инструира какве треба да буду: ко ће оставити болесника који није способан сам о себи да се стара.

У домаћој традицији лик Косовке девојке је врло снажна представа младе девојке која вида јунака на самрти. Насиље над женама функционише као културни образац у обрасцу културе Срба. Динарски менталитет је према Цвијићевом схватању доминантан тип менталитета у српској популацији. Његове карактеристике су: јак темперамент, емотивност, виолентност (енергија виолентних типова), борбена, ратничка традиција, такмичење између другова по јунаштву и мушкости, нервозна диспозиција. Прва озбиљнија социолошко-антрополошка студија која је посвећена жени и положају жена и деце у породичним односима на овим просторима у периоду између два светска рата је монографија Вере Ерлих *Југословенска породица у трансформацији*. Обрађена је емпиријска грађа која се односи на српски културни круг, који је у монографији подељен на три територијалне целине: Хришћанска Македонија (православна села Македоније, Санцака, Косова и Метохије), Хришћанска Босна – православна села, Србија у границама од пре 1921. године. У области Македоније, није увек било могуће разлучити села сада-

шње Македоније од села Косова и Метохије, али је праћен траг православља. Основни закључци поменуте студије су следећи: постоји корелација између борбене, ратничке традиције и насиља над женама, корелација између насиља над женама и насиља над децом, и веза између опште борбене диспозиције, са једне стране и динарске традиције, ратничке и имигрантске прошлости са друге. Насиље је посебно изражено у подручјима где се распадао стари задружни тип породице, „стари задружни ред“ тј. посебно на територији Србије у границама пре 1921, као подручју у процесу преформације и деконструкције. Сроднички систем организовања је структурална основица друштвене организације, и из особености овог система могу се извести и трајније социјалне и менталне особености популације. За породичну задругу, која је и сама деликатан културни модел мишљења и понашања, карактеристичан је однос међу половима, у коме посебно место заузима однос мужа према жени. Овај однос се користи као полигон за изражавање јунаштва, војничког угледа и мушкости. Мушкарци се у јавној сфери налазе у ситуацији високе напетости, циљеви су нееластични, високо постављени. Моделско женско понашање има за циљ стабилизацију психичке равнотеже мушкараца, тако што жене својом послушношћу и покорношћу мушкарцима осигуравају осећај доминације. Сматрало се да мушкарац није прави јунак ако мази своју жену и са њом нежно поступа, „завукао јој се под сукњу.“ Сматра се као неки мужевљев порок ако за свога живота не удари жену. Мужеви су у присуству других били осорни према својим женама. Батине као дисциплинско право мужа јавно мњење свесрдно подржава и признаје. Зло се сматра природним обележјем жена. „Покриј кућу неће ти капати, удри жену неће ти лајати,“ Црна Гора, (Ерлих 1971:201); „Жену кад би пустили, она би кућу поставила на оцак. Попела би се на главу а истоварила на врат,“ Босна, (Ерлих 1971:201); „На вола замани, а жену по глави,“ Србија, (Ерлих 1971:221). Насиље над женама је у корелацији са насиљем над децом. Крута дисциплина, страхом усађено покораване, спољашњи ауторитет, рано потискивање импулса и оштре реакције према прекршајима су карактеристика и односа према деци. „Мужеви туку жене обично на осами (без странаца и суседа), а много то не крију од деце, јер мушкарци хоће да докажу да имају то право и да улију у децу страх,“ Црна Гора, (Ерлих 1971:221). Према истраживањима Вере Ерлих утврђено је да се деца највише туку у Србији, затим у Босни код хришћана, па код муслимана у Босни, код којих су, насупрот ставовима о благом опхођењу према деци, у пракси чести и веома груби поступци. Изузетно негативан став према кажњавању нађен је код Албанаца и Македонаца, с тим што је код Албанаца нађена строгост и хладноћа у односу према деци, а код Македонаца захтев за апсолутном подложношћу младих вољи старијих. У хрватским крајевима нађени су сви прелази, од грубог кажњавања до благице старог и тада новог кова.

Одређење појма

Све до средине осамдесетих година интересовање стручне јавности углавном је усмерено само према парцијалним разматрањима углавном социјално-правних или кривично-правних аспеката различитих видова злостављања у породици, док је друштвена јавност била повремено „узбуркивана“ појединим екстремним случајевима углавном физичког насиља са смртним исходима, без постојања претеране осетљивости и интересовања за ове проблеме. Средином осамдесетих јавља се један од првих стручних покушаја изучавања проблема злостављања деце, којим је, уз остало, стручна јавност упозорена на потребу темељнијих праћења, изучавања и осмишљеног односа према овој појави (Стојаковић 1984).

Крајем осамдесетих година под притиском растућих видова насиља над женама и децом и недовољном ефикасношћу институционалних видова заштите настају нове организације и удружења грађана, чији је циљ брза и ефикасна реакција и ургентна заштита свих угрожених категорија. Појава СОС телефона, отварање саветовалишта или центара за помоћ и подршку женама и другим жртвама насиља у породици изазвала је почетни скептицизам јавности и поготово, институционалних носилаца заштите деце и породице. Извештаји ових организација и удружења упућивани јавности, упркос многим недостацима па понекад и претеривањима у жељи да се појача интерес и осетљивост јавности, указали су на постојање различитих видова насиља, који су углавном недовољно видљиви а који заслужују озбиљнији однос свих оних који се баве заштитом деце, жена и породице. Парцијалност приступа и „затвореност“ делатности ових организација и удружења умањили су њихов укупни допринос покретању целовитих програма и акција, јер се углавном баве ургентним санирањем последица насиља и случајева који им се обрете, док су њихови извештаји лимитирани примерима који су били предмет њихових практичних активности. Ове организације и удружења створили су, међутим, повољнију климу и скинули копрену табуа над проблемом насиља и посебно у односу на оне њихове видове који су најскривенији од увида друштвене и стручне јавности. Ова удружења увећала су увид у литературу о насиљу преводећи страна искуства или истраживања и покрећући различите часописе и друге публикације.

При крају деведесетих година јављају се тематски специјализована истраживања, магистарске тезе и други радови путем којих се саопштавају сазнања о насиљу над децом и женама у југословенским оквирима (Крон 1992). Понекад се насиље изучава у оквиру неких ширих тема и социјалних проблема као што су избеглиштво, ратне трауме, сиромаштво и сл. (Каличанин и др. 1993). Интерес јавности побудили су и фељтони о насиљу објављивани у неким од дневних листова. Појачани интерес институција које се баве заштитом деце и спречавањем насиља подстакао је и организацију неких тематски специјализованих саветовања (Градски центар за социјални рад,

1997), као што су неке институције или невладине организације започеле са организацијом различитих видова обуке професионалаца или добровољаца за рад на заштити и помоћи жртвама насиља (Милосављевић 1997).

Академска истраживања базирана на поузданој методологији, ипак су ретка. Већина истраживања је спроведена или на територији града, или у једном или неколико делова земље, или су одражавала праксу појединачних невладиних организација. Уз то, највећи број истраживања спровеле су невладине и /или међународне организације у циљу подизања свести јавности. У њима дефиниције често нису јасне и она углавном не садрже одговарајуће информације о методологији, или су методолошке информације непотпуне. То је понекад доводило до велике неусаглашености прикупљених података, те је било веома тешко одредити се којима од њих поклонити поверење.

У међународним документима не може се наћи јасна смерница за то шта би требало да садржи оптимална дефиниција насиља у породици. На основу прегледа међународних докумената чини се да међународне организације које дају изјаве о домаћем насиљу или породичном насиљу често користе веома широке дефиниције или описе овог феномена. Оне такође често користе метод (неисцрпљујућег) набрајања примера онога за шта се сматра да улази у оквир појма домаћег насиља или породичног насиља. (Николић-Ристановић 2006:25).

Декларација Уједињених нација (видети Милетић-Степановић 2006:42) дефинише појам породичног насиља као „сваки акт насиља базиран на припадности полу који резултира, или је подобан да резултира у физичкој, сексуалној или психолошкој повреди или патњи жртве, укључујући и претње таквим радњама, принуду или арбитарно лишавање слободе, без обзира да ли се то догађа у јавном или приватном животу.“ На тај начин, под насиљем би требало подразумевати свако угрожавање аутономије Другог, обухватити читаву лепезу понашања које има за циљ и последицу присилно преусмеравање понашања друге особе, угрожавање емоционалног, психолошког, економског статуса или физичког интегритета Другог без обзира на средства. Лепеза средстава може ићи од имплицитне, неисказане претње, која се базира на механизмима који дејствују са виших нивоа општости, глобалног или групног (негативне предрасуде и стереотипи), преко вербалних средстава и средстава која постављају ограничења другој особи, до голе и прете физичке снаге као средства за присиљавање (Милетић-Стефановић 2006:43).

Родно засновано насиље је једна од најнегативнијих и најдеструктивнијих појава која је икада постојала у људској цивилизацији. Насиље можемо дефинисати као примену силе, претње или злоупотребе моћи према неком другом лицу, те би родно засновано насиље било облик насиља које се испољава према особама супротног пола па се најчешће јавља између партнера који су у емоционалној, брачној или ванбрачној вези због чега се под родно заснованим насиљем често назива и насиље у породици.

Истраживања су показала да се насиље у више случајева испољава према женама и деци него према мушкарцима, мада постоје и такви, додуше ретки, случајеви (Поповић 2008:88).

Операционализација појма може се вршити на неколико нивоа. Најопштији ниво је подела насиља у породици на активно и пасивно насиље. Ауторитарни породични односи који у себи садрже активно насиље настају када се починиоци насиља на индивидуалном, микро нивоу активирају у директној примени насиља над жртвама у породици, на основу предности своје социјалне позиције или простом физичком надмоћи у породичним односима. Други ниво односно пасивно насиље над жртвама представља подривање психолошког положаја жртве и најчешће обухвата следеће подгрупе: емоционално насиље (потискивање партнерских односа, мржња, небрига, непажња и др.), вербално насиље (псовке, увреде, претње и др.), сексуално насиље (присиљавање на сексуалне односе, редукација женске сексуалности на репродуктивну сферу и др.), економско насиље (забрана жртви насиља да ради, ускраћивање новчаних средстава и др.), мотивационо насиље (инхибиција жртве у доношењу важних одлука, забране у понашању, ритуално понижавање и др.), итд.

Додатне тешкоће у сагледавању и решавању овог проблема проистичу из бројних парадоксалних одређења важности и улоге породице у савременим условима живљења. С једне стране породица је на више начина обезвређена, смањена, стањена и искривљена, а с друге стране уколико је више обезвређена утолико су неки аспекти породичног живота посебно добили на вредности. Вишеструко обезвређивање породичног живота започело је развијањем пројекта идеализоване нуклеарне породице која се даље декомонује. Обезвређивање је продубљено стањем породичних функција и променом квалитета породичних граница. Граница породичног система пробијена је на много места изласком одраслих из куће и уласком технике-ТВ, компјутери и слично. И на крају, породица је обезвређена и процесом искривљавања тј. суштинског немењања већ деформације примарне патријархалне матрице и бројних тешкоћа препознавања актуелног језгра полних улога. Процес обезвређивања породице одвијао се паралелно са глобалним процесима све већег отуђења и растућим навикама да се људски контакт замени посредованим комуникацијама. У том оквиру породица још јаче стоји као прва припадност и „задње“ уточиште дубоке човекове потребе за непосредношћу и за људским односом. Човечији живот се одвија у породици. Људи се по правилу рађају у породици, у њој се подижу и одрастају, сами стварају породицу и у породици умиру. Она обезбеђује рађање и обнављање поколења и врши васпитање и оспособљавање нових нараштаја. Рађајући се у породици и настављајући породицу човек одржава људску заједницу. Зато је репродуктивна функција једна од најважнијих, јер би се невршењем ове функције угрозио опстанак човечанства. „Сама биолошка основа, међутим,

није довољна да би се формирала породица као јединица људског друштва. Потребно је да се на место инстинкта развију људске потребе (психо-социјалне и социо-културне)...Породица је једина друштвена група у којој се индивидуа рађа, те према томе, породицу појединац не бира, она не настаје на основу добровољног, односно на основу мање или више присилног, већ је индивидуа просто затиче као неминовну датост. Породица је таква група за којом, не само неки, него сваки појединац осећа потребу, јер циљеви које она остварује нису специјализовани, већ циљеви фундаменталнијег и општијег карактера, те је стога породица најуниверзалнија друштвена група и јединствена по томе што је значајна за живот сваког појединца, и то за целокупни његов живот (а не само за одређене периоде узраста или делове живота).“ (Голубовић 1981:57, 59). Породичне функције се односе и на биолошку и на културну репродукцију, што подразумева комплетан процес одгоја детета до зреле личности. Наиме, поред основних функција као што су репродуктивна, економска, васпитна и образовна, заштитна и социјализаторска, породица омогућава задовољење многобројних емоционалних, друштвених, културних и других потреба, како између мушкарца и жене као супружника, тако између њих као родитеља и њихове деце, а потом између свих чланова породице међусобно и породице као ужег друштва и друштвене заједнице.

СТИЦАЈЕМ разних друштвених чинилаца и услова породица је током историје пролазила кроз разне фазе свог развитка. Мењала је појавне облике, била изложена различитим притисцима, али је издржала све историјске промене тако што се прилагођавала измењеним друштвеним приликама и условима. У том великом временском низу, породица је доживљавала различите промене, чак је било и покушаја да се негира и укине. Међутим, без обзира на различите теоријске и идеолошке контроверзе о значају породице, она се одржала у свим друштвено-економским формацијама, и до данашњег времена остала незаобилазна институција људског рода. Породица је саставни део друштва, па се породични односи не могу посматрати изван друштвене стварности, односно одвојено од других друштвених односа и појава. Здрава и усклађена породица омогућава несметан развој појединца и представља чврсту основу за правилан развој друштва. Због сложености савременог друштва и начина живота породица се налази у многим психолошким, психопатолошким, социодевијантним, моралним и егзистенцијалним проблемима. Породица је прва болна тачка кроз коју се изражава криза морала и хипокризија друштва.

Ако посматрамо породицу код нас, стање у којем се налази и проблеме са којима се суочава, дубока криза друштва, процес транзиције друштва и државе, бројне промене на друштвеном макроплану као што су економска и политичка криза друштва, измена вредносног система праћена општим падом морала, социјални проблеми, корупција и неприлагођеност новим друштвено-политичким, економским и својинским условима, утичу посредно на разне

начине на функционисање породице. Евидентно је да сва та дешавања делују на психу појединца, а то битно утиче на међусобне односе, како унутар тако и ван породице. С друге стране, разорне последице рата који се водио на просторима бивше Југославије, осећају се и данас у свим сферама људског живљења, што се посебно одражава на породицу и на мешовите бракове. Видно се осећа пад економске моћи државе и многих институција а тиме и појединца. Све је већи број породица које не могу да задовоље ни минимум својих економско-егзистенцијалних потреба. Услед тога долази до поремећаја брачних и породичних односа, и незадовољства појединца услед нагомиланих проблема који се све чешће завршавају случајевима насиља или злостављања неког од чланова породице. Жене и деца су све чешће најугроженији у својим домовима, где би требало да се осећају најсигурније, јер мушкарци у својој немоћи и несналажењу у друштву и на послу, агресивност и насиље испољавају управо према члановима своје породице. Незапосленост, несигурност, осећај мање вредности, губитак моћи у породици и ван ње, уз истовремено јачање жене која у овим тешким временима све чешће постаје стуб породице, доводе до кризе мушког идентитета, која чини да мушкарац постане насилан и агресиван. Проблем је што породица у већини случајева, веома дуго не препознаје поремећаје у свом функционисању. Тек код избијања кризе породица почне да увиђа неке недостатке. Кризна породична стања изражавају се најчешће кроз симптоматско понашање једног од чланова као што су алкохолизам, наркоманија, агресивно понашање деце, деликвентно понашање, итд.

Тамне бројке насиља у породици

Насиље је постало озбиљна и забрињавајућа чињеница у нашем друштву. У школској учионици, у школском дворишту, у кафићу, на утакмици, на улици, речју на свим местима, не више инцидентно, већ појавно учестало, дешавају се крвави обрачуни. Не ретко са трагичним исходом. И у провинцији и у метрополи. Питајући се шта је насиље и које му је порекло ми се неминовно питамо шта је човек и људска природа. Да ли је потребно, да бисмо разумели антропологију насиља (као, вероватно, највећег зла у човеку и друштву) и порекло савремене свирепости, нечовечности и монструозне острвљености, наше размишљање да окренемо ка архајским коренима тамних слојева паганских ритуала, схватања и мишљења? Зашто данашње цивилизацијско зло, изражено кроз насиље, необично подсећа на паганско приношење људске жртве боговима крволочности? Значи ли то да, и поред развоја морала, права, културе, у нама још увек живи пагански менталитет који наглашава безвредност људског живота? (Требјешанин, Глушчевић 1991:70). Бројна истраживања показала су на који начин економске, социо-културне, етичке, политичке, институционално-правне и друге конкретне друштвене околности погодују појави, одржавању и ширењу насиља. С друге стране

истраживања насилника указују на одређене особине личности које погодују насилничком понашању и опхођењу са другим људима, али, рекло би се у одговарајућим друштвеним околностима.

Свака трећа жена у Србији преживела је неки облик физичког, а свака друга неки облик психичког насиља (Истраживање Виктимолошког друштва Србије 2002).¹ Особе које чине насиље према члановима породице су у 82,6% мушког пола (Истраживање АЖЦ-а у Центрима за социјални рад, 2004). Око 20% жена доживи насиље у породици (Истраживања у земљама западне Европе)... Насиље у породици је пријављивано полицији у свега 16,5% случајева у Србији, свега 9,6% обратило се за помоћ центрима за социјални рад, невладиним организацијама обратило се за помоћ 2,4% жртава породичног насиља. Забрињава пораст пријављених случајева насиља у породици у општинама северног дела Косова и Метохије (према годишњим извештајима Центара за социјални рад за 2008. годину у општини Косовска Митровица евидентирано је 39 а у општини Лепосавић 13 случајева насиља у породици, сви починиоци су мушкарци). Појава насиља у породици је у овим традиционално патријархалним срединама дуго година била је прекривена велом ћутања и жртава насиља и јавности и стручњака и захтева нова и комплексна истраживања.

Насиље у породици није приватни проблем, реч је о друштвеном проблему и неопходно је да институције једног друштва преузму одговорност за заустављање насиља. Интервентни програми за заштиту од насиља у породици имају за циљ заштиту жртава насиља и јасно дефинисање да је одговорност за насиље на починиоцима. Пракса је показала да је за ефикасно реаговање у заустављању насиља неопходно координирано деловање многих институција, како владиних тако и невладиних: центара за социјални рад, полиције, здравствених установа, правосуђа, образовних институција, невладиних организација (женске групе, СОС телефони, сигурне куће, организације за заштиту људских права итд.) Обновљање здравих вредности, обновљање здраве породице и школског система су предуслови да се заустави пораст насиља као и ефикасније судство и полиција, јер проблем није у закону који је јасан, већ у његовом спровођењу.

Литература:

- Голубовић, З. (1981) *Породица као људска заједница*. Загреб: Напријед.
Ерлих, В. С. (1971) *Југословенска породица у трансформацији*. Загреб: Либер.
Каличанин, П. и др. (1993) *Стресови рата*. Београд: Институт за ментално здравље.

---

¹ Марија Кривачић (Инцест траума центар) и Марина Богдановић (Саветовалиште за брак и породицу) *Психосоцијална подршка жртвама насиља – дискусије са округлих столова*. Пројекат СДЦ МХПК невладине организације: Глобална статистика за расељена лица, регионални семинар о сексуалном и родно одређеном насиљу, 2004.

- Крон, Ј. (1992) *Сексуално насиље – психолошка студија*. Београ: ИТГП Прометеј и Институт за криминолошка и социолошка истраживања.
- Милосављевић, М. (1997) „Социолошке основе друштвеног односа према насиљу над децом“, у: зборник *Породица, насиље и савремено друштво*, Београд: Градски центар за социјални рад.
- Николић-Ристановић, В., Докмановић, М. (2006) *Међународни стандарди о насиљу у породици и њихова примена на западном Балкану*, Београд: “Прометеј”.
- Милетић-Степановић, В. (2006) *Насиље над женама у Србији на размеђи миленијума*. Београд: Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.
- Поповић, П. (2008) „Жртве родно базираног насиља и њихова правна заштита у Србији“. *Темид*, бр.4, год. 11 (децембар 2008).
- Стојаковић, В. (1984) *Злостављање деце*. Београд: Институт за социјалну политику.
- Требјешанин, Ж. Глушчевић, З. (1991) *Тамна страна људске природе* (зборник). Београд: Време књиге.
- Walker, G., Goldner, V. (1995) „The wounded prince and the women who love him“, in: Burck, C., Speed, B. *Gender, power and relationships*. London: Routledge.

Snežana Milivojević

The Crisis of Contemporary Society and Family and Violence

Summary

Family violence is only one segment of the violence referring to the cultural and model pattern of the behaviour which becomes a dominant characteristic of the spirit of the times we live in. This phenomenon demands to be defined and observed by the broadest sense of cultural and sociological context. The violence, which works as the cultural pattern, keeps unchanged situation and abstracts positive social changes. Negative circumstances, lasting several years, plus multidimensional social crisis make the ephending of the violence in general lasier, but there are also some factors of these social problems which appear as characteristics of social places, primary human communities as well as social and personal features of the ones who commit the violence. The power of mass media in modern society has reached proportions so big that, according to some opinion, they can be stirring factors of the violence in the society. Brutal words and sadistic language can only contribute to life destruction and intruding the values which will, certainly, take the society into the conditions of permanent conflicts and antimodern developments. The violence acquires dramatic proportions and demands not only the serions and complex researching, but also the deverb of interests and the sensitivity of the public opinion for prevention, premature uncovering of the cases, protection of the violence as well as making an investigation on institutional legal, professional, methodological and offer possierities and creating the new system of institutional and out of institutional ways to protect wery human from the family violence, the institutional violence and from the violence in the local community.

Key Words: Family, Violence, Society, Culture